

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARDA INKLYUZIV TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH.

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti I -bosqich magistranti

Tursinboyeva Sevara Ozodboy qizi

Ilmiy rahbar: Pedagogika fanlar falsafa doktiri, dotsent

Musurmankulova Madina Nosirovna

Annotatsiya: Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni rivojlantirish bugungi kunda ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biriga aylangan. Inklyuziv ta'lim, barcha bolalarning, shu jumladan, maxsus ehtiyojlari bo'lgan bolalarning ham ta'lim olish imkoniyatlarini ta'minlashga qaratilgan yondashuvdir. Bu yondashuv, bolalarning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda, ularni bir xil ta'lim muhitida o'qitish va tarbiyalashni nazarda tutadi. Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limni rivojlantirish, nafaqat maxsus ehtiyojlari bo'lgan bolalarning ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi, balki barcha bolalarning bir-biriga nisbatan hurmat va tushunishni rivojlantiradi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, zamonaviy texnologiyalar, inklyuziv ta'lim, o'yinlar, faoliyat, ijtimoiy ko'nikmalar, dasturlar.

Inklyuziv ta'limni amalga oshirishda birinchi navbatda, tarbiyachilar va tarbiyachilarning malakasini oshirish zarur. Ular maxsus ehtiyojlari bo'lgan bolalar bilan ishlashda zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari kerak. Tarbiyachilarni tayyorlash dasturlari, seminarlar va treninglar orqali ularning malakasini oshirish, inklyuziv ta'limni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Tarbiyachilar, bolalarning individual xususiyatlarini aniqlash va ularga mos ta'lim usullarini qo'llashda malakali bo'lishlari kerak. Bu jarayonda, tarbiyachilarning psixologik va pedagogik bilimlari, shuningdek, maxsus ehtiyojlari bo'lgan bolalar bilan

ishlash tajribasi muhim rol o'ynaydi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida inklyuziv ta'limni rivojlantirish uchun zarur sharoitlarni yaratish ham muhimdir. Bu sharoitlar, bolalarning o'zaro muloqot qilishlari, bir-biridan o'rganishlari va birgalikda faoliyat yuritishlari uchun qulay muhitni ta'minlashni o'z ichiga oladi. Maxsus ehtiyojlari bo'lgan bolalar uchun moslashtirilgan o'quv materiallari, o'yinchoqlar va boshqa ta'lim resurslari taqdim etilishi kerak. Shuningdek, maktabgacha ta'lim muassasalarida inklyuziv muhitni yaratish uchun jamoatchilik va ota-onalar bilan hamkorlik qilish muhimdir. Ota-onalar, bolalarining ta'lim jarayonida faol ishtirok etishlari va ularning ehtiyojlarini tushunishlari uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarga ega bo'lishlari kerak. Ta'lim dasturlarini va metodologiyalarini takomillashtirish ham inklyuziv ta'limni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ta'lim dasturlari, bolalarning individual ehtiyojlariga mos ravishda ishlab chiqilishi va amalga oshirilishi kerak. Bu, bolalarning qobiliyatlarini rivojlantirishga, ularning o'z-o'zini anglashlariga va ijtimoiy ko'nikmalarini oshirishga yordam beradi. Ta'lim jarayonida o'yin va faoliyat asosidagi yondashuvlar qo'llanilishi, bolalarning qiziqishlarini oshirish va ularni faol ishtirok etishga undash uchun muhimdir. O'yinlar va interaktiv faoliyatlar, bolalarning bir-biriga yordam berishlari va o'zaro muloqot qilishlari uchun imkoniyat yaratadi.[5] Davlat va jamoat tashkilotlarining roli ham inklyuziv ta'limni rivojlantirishda muhimdir. Davlat, inklyuziv ta'limni qo'llab-quvvatlash uchun zarur qonuniy asoslarni yaratishi, moliyaviy resurslarni ajratishi va ta'lim muassasalarini zarur uskunalari bilan ta'minlashi kerak. Jamoat tashkilotlari esa, inklyuziv ta'limni rivojlantirishga qaratilgan loyihalar va dasturlarni amalga oshirishda faol ishtirok etishlari lozim. Ular, maktabgacha ta'lim muassasalarida inklyuziv ta'limni rivojlantirishga qaratilgan tadbirlar va treninglar o'tkazish orqali tarbiyachilarni va ota-onalarni qo'llab-quvvatlashlari mumkin. Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limni rivojlantirish, bolalarning ijtimoiy ko'nikmalarini oshirishga, ularni bir-biriga yordam berishga va birgalikda ishlashga o'rgatadi. Bu jarayon, bolalarning o'zaro muloqot qilishlari va bir-biridan o'rganishlari uchun qulay muhit yaratadi. Natijada, inklyuziv ta'lim, jamiyatda muvozanat va barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.[2] Maxsus

ehtiyoblari bo'lgan bolalar uchun sharoitlar yaratish, ularning ta'lim olish jarayonini qulay va samarali qilishda muhim ahamiyatga ega. Maxsus ehtiyoblari bo'lgan bolalar uchun maktabgacha ta'lim muassasalarida fizik muhitni moslashtirish zarur. Bu, kirish joylarining kengligi, o'yin maydonchalarining xavfsizligi, maxsus uskunalar va materiallarning mavjudligi kabi jihatlarni o'z ichiga oladi. Masalan, nogiron bolalar uchun aravachalar bilan kirish imkoniyatini ta'minlash, maxsus o'yinchoqlar va ta'lim materiallarini taqdim etish muhimdir. Tarbiyachilar va tarbiyachilarning maxsus ehtiyoblari bo'lgan bolalar bilan ishlashda zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari kerak. Ular maxsus ta'lim metodologiyalari, psixologiya va bolalarning individual ehtiyoblarini aniqlash bo'yicha treninglardan o'tishlari lozim. Bu, tarbiyachilarning bolalarning ehtiyoblariga mos yondashuvlar ishlab chiqishlariga yordam beradi. Har bir bolaning individual ehtiyoblariga mos ravishda ta'lim rejalari ishlab chiqilishi zarur. Bu rejalarda bolalarning qobiliyatlari, qiyinchiliklari va o'ziga xos xususiyatlari inobatga olinishi kerak. Individual ta'lim rejalari, bolalarning o'z-o'zini anglashlariga va rivojlanishlariga yordam beradi. O'yinlar va interaktiv faoliyatlar, bolalarning bir-biriga yordam berishlari va o'zaro muloqot qilishlari uchun imkoniyat yaratadi. Maxsus ehtiyoblari bo'lgan bolalar uchun psixologik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimini yaratish zarur. Bu, bolalarning o'zaro muloqot qilishlari, ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishlari va o'zlarini qulay his qilishlari uchun muhimdir. Psixologlar va ijtimoiy ishchilar, bolalarga yordam berish va ularning ehtiyoblarini tushunish uchun muhim rol o'ynaydi. Ota-onalar, bolalarining ta'lim jarayonida faol ishtirok etishlari va ularning ehtiyoblarini tushunishlari uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarga ega bo'lishlari kerak. Maktabgacha ta'lim muassasalari, ota-onalar bilan doimiy aloqada bo'lishi va ularni ta'lim jarayoniga jalb etishi lozim. Bolalar uchun moslashtirilgan o'quv materiallari, o'yinchoqlar va boshqa ta'lim resurslari taqdim etilishi kerak. Bu materiallar, bolalarning qobiliyatlarini rivojlantirishga va ularning o'zaro muloqot qilishlariga yordam beradi. Maxsus ehtiyoblari bo'lgan bolalar uchun sharoitlarni yaratishda jamoatchilik va davlat tashkilotlarining roli muhimdir. Davlat, zarur qonuniy asoslarni yaratishi,

moliyaviy resurslarni ajratishi va ta'lim muassasalarini zarur uskunalari bilan ta'minlashi kerak.[1] Maxsus ehtiyojlari bo'lgan bolalar uchun sharoitlar yaratish, ularning ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi va ijtimoiy hayotga faol ishtirok etishlariga yordam beradi. Bu jarayon, nafaqat bolalarning, balki jamiyatning rivojlanishiga ham xizmat qiladi.[3]

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni rivojlantirish, barcha bolalarning ta'lim olish imkoniyatlarini tenglashtirish va ularning individual ehtiyojlarini inobatga olishga qaratilgan muhim jarayondir. Bu jarayon, tarbiyachilar, ota-onalar, davlat va jamoat tashkilotlari o'rtasida hamkorlikni talab qiladi va bolalarning kelajagi uchun mustahkam poydevor yaratadi. Inklyuziv ta'lim, bolalarning o'zaro hurmat va tushunishni rivojlantirishga, ularni bir-biriga yordam berishga va ijtimoiy ko'nikmalarini oshirishga yordam beradi. Shunday qilib, inklyuziv ta'limni rivojlantirish, nafaqat ta'lim tizimini, balki jamiyatni ham yanada rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ахмедова Н. (2020). «Инклюзивное образование: теоретические основы и практика». Ташкент: Министерство образования Республики Узбекистан.
2. Исмаилова Д. (2019). «Инклюзивное образование для детей с особыми потребностями». Ташкент: Академия наук Республики Узбекистан.
3. Муродова С. (2021). «Инклюзивные подходы в дошкольном образовании». Ташкент: Министерство образования Республики Узбекистан.
4. Тошпулатова Г. (2022). «Инклюзивное образование: теоретические и практические аспекты». Ташкент: Министерство образования Республики Узбекистан.
5. Саидова Л. (2020). «Инклюзивное образование в образовательных учреждениях для детей с особыми потребностями». Ташкент: Министерство образования Республики Узбекистан.

6. Холматова Р. (2021). «Развитие инклюзивного образования в Узбекистане: проблемы и решения». Ташкент: Академия наук Республики Узбекистан.

7. Джумаева, М. (2019). «Инклюзивные подходы в дошкольном образовании: опыт и результаты». Ташкент: Министерство образования Республики Узбекистан.

8. Абдуллаева Ф. (2022). «Инклюзивное образование: новые возможности для детей». Ташкент: Министерство образования Республики Узбекистан.